

מחלוקת

- תוספתא מסכת סנהדרין (צוקרמאנדל) פרק ז הלכה א
- א"ר יוסי בראשנה לא היו מחלוקות ביש' אלא בבית דין של שבעים בלשכת הגזית ושאר בתי דינים של עשרים ושלשה היו בעיירות של ארץ ישר' ושאר בתי דינים של שלשה שלשה היו בירושלם אחד בהר הבית ואחד בחיל נצרך אחד מהן הלכה הולך לבית דין שבעירו אין בית דין בעירו הולך לבית דין הסמוך לעירו אם שמעו אמרו לו אם לאו הוא ומופלא שבהם באין לבית דין שבהר הבית אם שמעו אמרו להן ואם לאו הן ומופלא שבהן באין לבית דין שבחיל אם שמעו אמרו להן ואם לאו אילו ואילו הולכין לבית דין הגדול שבלשכת הגזית בית דין שבלשכת הגזית אף על פי שהוא של שבעים ואחד אין פחות מעשרים ושלשה נצרך אחד מהם לצאת רואה אם יש שם עשרים ושלשה יוצא ואם לאו לא יצא עד שיהיו שם עשרים ושלשה ושם היו יושבין מתמיד של שחר ועד תמיד של בין הערבים בשבתות ובימים טובים לא היו נכנסין אלא בבית המדרש שבהר הבית נשאלה שאילה אם שמעו אמרו להם ואם לאו עומדין למינין רבו המטמאין טימאו רבו המטהרין טהרו משם היה יוצאת הלכה ורווחת ביש' משרבו תלמידי שמאי והילל שלא שימשו כל צורכן הרבו מחלוקות בישראל
- 5
- 10
- תלמוד ירושלמי מסכת חגיגה פרק ב דף עז טור ד/ה"א
- 15
- בראשונה לא היתה מחלוקת בישראל אלא על הסמיכה בלבד ועמדו שמאי והלל ועשו אותן ד' משרבו תלמידי ב"ש ותלמידי ב"ה ולא שימשו את רביהן כל צורכן ורבו המחלוקות בישאל ונחלקו לשתי כתות אילו מטמאין ואילו מטהרין ועוד אינה עתידה לחזור למקומה עד שיבוא בן דוד
- 20
- תלמוד בבלי מסכת עירובין דף יג עמוד ב
- אמר רבי אבא אמר שמואל: שלש שנים נחלקו בית שמאי ובית הלל, הללו אומרים הלכה כמותנו והללו אומרים הלכה כמותנו. יצאה בת קול ואמרה: אלו ואלו דברי אלהים חיים הן, והלכה כבית הלל. וכי מאחר שאלו ואלו דברי אלהים חיים מפני מה זכו בית הלל לקבוע הלכה כמותן - מפני שנוחין ועלובין היו, ושונין דבריהן ודברי בית שמאי. ולא עוד אלא שמקדימין דברי בית שמאי לדבריהן. כאותה ששנינו: מי שהיה ראשו ורובו בסוכה ושלחנו בתוך הבית, בית שמאי פוסלין ובית הלל מכשירין. אמרו בית הלל לבית שמאי: לא כך היה מעשה שהלכו זקני בית שמאי וזקני בית הלל לבקר את רבי יוחנן בן החורנית, ומצאוהו יושב ראשו ורובו בסוכה ושלחנו בתוך הבית. אמרו להן בית שמאי: (אי) משם ראינו? אף הן אמרו לו: אם כך היית נוהג לא קיימת מצות סוכה מימך. ללמדך, שכל המשפיל עצמו הקדוש ברוך הוא מגביהו, וכל המגביה עצמו הקדוש ברוך הוא משפילו. כל המחזר על הגדולה - גדולה בורחת ממנו, וכל הבורח מן הגדולה - גדולה מחזרת אחריו. וכל הדוחק את השעה - שעה דוחקתו, וכל הנדחה מפני שעה - שעה עומדת לו.
- 25
- 30
- הקדמת הרמב"ם למשנה
- נמצא לפי הכללים שהקדמנו שכל הדינים הקבועים בתורה נחלקים לחמשה חלקים.
- החלק הראשון, הפירושים המקובלים ממש שיש להם רמז בכתוב או שאפשר ללמדם באחת המדות, וזה אין בו מחלוקת כלל, אלא כל זמן שיאמר אדם קבלתי כך וכך מסתלק כל וכו'.
- 35
- החלק השני, הם הדינים שבהם אמרו שהם הלכה למשה מסיני, ואין עליהם ראייה כמו שאמרנו, וגם זה ממה שאין בו מחלוקת.
- 40
- החלק השלישי, הם הדינים שנלמדו באחת המדות, ובהם נופלת מחלוקת כמו שאמרנו, ונפסק בהם הדין כדעת הרוב לפי הכללים שהקדמנו, במה דברים אמורים כשהדבר שקול, ולכן אומרים אם הלכה נקבל ואם לדין יש תשובה. ולא תפול מחלוקת ומשא ומתן אלא בכל מה שלא שמענו בו קבלה, ותמצאם בכל התלמוד חוקרים על דרכי הדין שבגללם נפלה מחלוקת בין החלוקים ואומרים במאי קא מיפלגי, או מאי טעמא דר' פלוני, או מאי ביניהן, כי יש שהם הולכים בדרך זו בענין זה במקצת מקומות ומבארים סבת המחלוקת ואומרים שפלוני סומך על דבר פלוני ופלוני סומך על דבר פלוני וכיוצא בזה.
- 45
- אבל סברת מי שחשב שגם הדינים שיש בהם מחלוקת קבלה ממש, ונפלה בהם מחלוקת מחמת טעות בקבלה או שכחה, ושהאחד צודק בקבלתו והשני טעה בקבלתו, או ששכח, או שלא שמע מרבו כל מה

- 50 שצריך לשמוע, ומביא ראיה לכך מה שאמרו משרבו תלמידי שמאי והלל שלא שמשו כל צרכן רבתי מחלוקת בישראל ונעשית תורה כשתי תורות, הנה זה חי ה' דבר מגונה ומוזר מאד, והוא דבר בלתי נכון ולא מתאים לכללים, וחושד באנשים שמהם קבלנו את התורה, וכל זה בטל. והביא אותם לידי השקפה נפסדת זו מיעוט ידיעת דברי חכמים הנמצאים בתלמוד, לפי שמצאו שהפירוש מקובל ממש וזה נכון לפי הכללים שהקדמנו, אבל הם לא הבדילו בין הכללים המקובלים והחדושים שנלמדו [בדרכי העיון].
- 55 אבל אתה אם תסתפק במשהו ודאי לא תסתפק במחלוקת בית שמאי ובית הלל באמרם מכבדין את הבית ואח"כ נוטלין לידים או נוטלין לידים ואח"כ מכבדין את הבית, שאין אחת משתי הסברות מקובלת ממש ולא שמעה מסיני, וסבת מחלוקתם כמו שאמרו שאחד מהם אוסר להשתמש בעם הארץ והשני מתיר, וכן כל הדומה למחלוקות אלו שהם סעיפי סעיפי סעיפים.
- 60 אבל אמרם משרבו תלמיד שמאי והלל שלא שמשו כל צרכן רבתי מחלוקת בישראל, ענין דבר זה ברור מאד, כי שני אנשים שהם שווים בהבנה ובעיון ובידיעת הכללים שלמדים מהם לא תהיה ביניהם מחלוקת במה שלומדים באחת המדות בשום פנים, ואם תהיה תהיה מועטת, כמו שלא מצאנו מחלוקת בין שמאי והלל אלא בהלכות אחדות, לפי שדרכי למודם בכל מה שהיו לומדים אותו באחת המדות היו קרובים זה לזה, וגם הכללים הנכונים שהיו אצל זה היו אצל השני. וכאשר נתמעט למוד תלמידיהם ונחלשו אצלם דרכי הדין בהשואה לשמאי והלל רבותיהם נפלה מחלוקת ביניהם בשעת המשא ומתן בהרבה ענינים, לפי שכל אחד מהם דן לפי כח שכלו ולפי הכללים הידועים לו. ואין להאשים בכך, כי לא נוכל אנחנו להכריח שני בני אדם המתוכחים שיתוכחו לפי [רמת] שכלם של יהושע ופינחס, וגם אין אנחנו רשאים לפקפק במה שנחלקו בו מפני שאינם כשמאי והלל או למעלה מהם, כי לא חייב אותנו בכך ה' יתעלה. אלא חייב אותנו לשמוע מן החכמים חכמי איזה דור שיהיה, כמו שאמר או אל השופט אשר יהיה בימים ההם ודרשת. ועל אופן זה נפלה מחלוקת, לא שטעו בקבלתם וקבלת האחד אמת והשני בטלה. וכמה ברורים דברים אלה למי שמתבונן בהם, וכמה גדול היסוד הזה בתורה.
- רמב"ם הלכות מנדרים פרק א
הלכה ב
- ...אחד דברים שלמדו אותן מפי השמועה והם תורה שבעל פה,
- 75 ואחד דברים שלמדו מפי דעתם באחת מן המדות שהתורה נדרשת בהן ונראה בעיניהם שדבר זה כך הוא,
- ואחד דברים שעשאו סייג לתורה ולפי מה שהשעה צריכה והן הגזרות והתקנות והמנהגות, כל אחד ואחד מאלו השלשה דברים מצות עשה לשמוע להן, והעובר על כל אחד מהן עובר בלא תעשה, הרי הוא אומר 'על פי התורה אשר יורוך' - אלו התקנות והגזירות והמנהגות שיורו בהם לרבים כדי לחזק הדת ולתקן העולם, 'ועל המשפט אשר יאמרו' - אלו דברים שילמדו אותן מן הדין באחת מן המדות שהתורה נדרשת בהן, 'מכל הדבר אשר יגידו לך' - זו הקבלה שקבלו איש מפי איש.
- הלכה ג
- 80 דברי קבלה אין בהן מחלוקת לעולם וכל דבר שתמצא בו מחלוקת בידוע שאינו קבלה ממש רבינו, ודברים שלמדו מן הדין אם הסכימו עליהן בית דין הגדול כולן הרי הסכימו, ואם נחלקו בהן הולכין אחר הרוב ומוציאין הדין אחר הרבים, וכן הגזרות והתקנות והמנהגות אם ראו מקצתן שראוי לגזור גזירה או לתקן תקנה או שיניחו העם המנהג הזה, וראו מקצתן שאין ראוי לגזור גזרה זו ולא לתקן תקנה זו ולא להניח מנהג זה נושאים ונותנים אלו כנגד אלו והולכין אחר רובן ומוציאין הדבר אחר הרבים.
- הלכה ד
- 90 כשהיה בית דין הגדול קיים לא היתה מחלוקת בישראל, אלא כל דין שנולד בו ספק לאחד מישראל שואל לבית דין שבעירו אם ידעו אמרו לו אם לאו הרי השואל עם אותו בית דין או עם שלוחיו עולין לירושלים ושואלין לבית דין שבהר הבית אם ידעו אמרו לו אם לאו הכל באין לבית דין שעל פתח העזרה, אם ידעו אמרו להן ואם לאו הכל באין ללשכת הגזית לבית דין הגדול ושואלין, אם היה הדבר שנולד בו הספק לכל, ידוע אצל בית דין הגדול בין מפי הקבלה בין מפי המדה שדנו בה אומרים מיד, אם לא היה הדבר ברור אצל בית דין הגדול דנין בו בשעתו ונושאים ונותנים בדבר עד שיסכימו כולן, או יעמדו למנין וילכו אחר הרוב ויאמרו לכל השואלים כך הלכה והולכין להן, משבטל בית דין הגדול רבתי מחלוקת בישראל זה מטמא ונותן טעם לדבריו וזה מטהר ונותן טעם לדבריו זה אוסר וזה מתיר.

שו"ת חוות יאיר סימן קצב

- 100 הנה הרב בנה חומה בצורה סביב תשבע"פ במ"ש שלא שייך בה שכחה הלואי שנוכל לחזקה ולהעמידה מה שא"א לדעתי (אף כי יצא שכן בהפסד במ"ש שכל שאר מחלוקת חז"ל שהם רובא דרובא מתשבע"פ וכמעט כל סדרי משנה אינם כלל מסיני) ודמיה למ"ש הרמב"ן על הרב במנין המצות על מ"ש בלאו תסור שכולל גם טלטול מחט בשבת וכל מילי דרבנן שהעובר לוקה מלאו הזה עי' בקונטרסים כרך א' דכ"ח ע"ב וסוף כרך ב' זכרונם בהשגות מגילת אסתר במ"ש שם ד"ח ע"ג. כי כל דבריו הם תמוהים וא"א לעניינת דעתי וקולשת שכלי להולמם ולקרבם אל דעת נוטה ודעת תורה בש"ס. (ואין דבריי דרך מי שמשגיג ודוחה דבריו מי שקדמו רק כמודיע צערו לרבים במה שלא ירד לפלגות חקרי לב ודעת קדושים)
- 105 ונחקרה ונשובה על האחרון ראשון כי יאמר שכל מחלוקת שאינה בפ"י כתובים או ע"פ י"ג מידות אינו ענין לומר שא' משני דעות שנחלקו בו ה"ל"מ. וע"כ עליהם ארז"ל שלא היה מחלוקת בישראל עד הזוגות ומשם נתרבה והלך. איך יקבל השכל אם לא היה להם קבלה עד מרע"ה איש מפי איש איך השוו כל חכמי ישראל לדעת אחת בדברים הבנויים ע"פ השכל ויש פנים לכאן ולכאן.
- 110 שנית לימודים הנלמדים מ"ג מידות הם מסיני כמ"ש וא"כ לא שייך בהם שכחה והרי התלמוד מלא במחלוקת בהם והרי ג"ש שלכ"ע צריך שיהיה ללומד בקבלה עד מרע"ה ובלי ספק שמרע"ה ביאר הג"ש ביאור הטיב והרי נחלקו בה [על"ק דקפ"ו ע"א] מהיכן יליף ג"ש אם מדבר פלוני או מדבר אחר שע"כ כתבו שלפעמים היו מקובלים המלות לבד לא המקומות ולפעמים בהיפך וזה בא ע"י שכחות המלות או המקומות כי חלילה לומר כי קבלת מרע"ה מסיני או מסירתו ליהושוע היה חסר הבנה ואפילו האומר כל התורה מן השמים חוץ מק"ו זה ה"ז אפיקורס ועמ"ש כרך ד' דמ"ח ע"ב בזה גם בספרי מ"ק.
- 115 שלישית דפ"ק דברכות דריש מקרא ואתנה לך את לחות האבן וגו' שגם משנה ותלמוד ניתן למרע"ה מסיני ולפי דעת הרב לא ניתן רק פ"י המקראות ודברים הנדרשים במידו' שהם חלק פחות מא' ממאה מדינים הנזכרים במשנה וגמ' / וגמ' / גם על כל אמר משה קיבל תורה מסיני ומסרה ליהושוע ובהא מלתא גופי' דדרז"ל מקרא דואתנה לך וגו' פ"ק דברכות דמשנה ותלמוד נתנו למשה מסיני יש מקום עיון רב מאד דאם ר"ל דכל דעות הנזכרים במשנה ותלמוד וחלקי הסותר נאמרו לו וכמשמעות גמ' דחגיגה על פסוק כלם נתנו מרועה אחד ור"ל דעות המטמאין והמטהרין הפוסלי' ומכשירי' האוסרים והמתירים המחייבים והמזכים ופ"י הריטב"א דמ"ש אלו ואלו דא"ח ר"ל שהקב"ה אמר למרע"ה שיהיה ההלכה מסורה לחכמי הדור [ע"י להלן בדה"מ גם בכמה דוכתין כו'] מלבד שדבר זה תמוה כי מה יועיל דבר שבאמת טמא (ועד"מ חטא ע"ז דשקול ככל התורה ואין פגם בקדושה ותת כח לקליפה גדול ממנה וק"ל כרבא ע"פ כלל דק"ל דאב"י ורבא הלכה כרבא דס"ל בפד"מ ס"א ע"ב דעובד ע"ז מאהבה פטור אי לא קבלו לאלוה וע"כ אין בו התעוררות רע אע"פ דאסור מ"מ כלפי שמיא לא שייך פטור אבל אסור רק בכל מקום מדברנן הוא מש"כ אי נקבע ההלכה כאב"י דס"ל דחייב היה פוגם נמצא מפני הסכמת חז"ל בהלכה אינו פוגם ונוכל לומר אה"נ ניתן לחכמים כח זה והתעוררות עליונים תלוי בחכמים התחתונים דומה למ"ש רז"ל בירושלמי על לאל גומר עלי נמלכו ב"ד לעבר השנה בתוליה חוזרין ודעתי קלה מלקבל זה באובנתא דלבי וחלילה להרהר על דבריהם) ומכחו תתעורר קליפה וטומאה וסיטרא אחרת מה שישכימו חכמים שהוא טהור ומה יועיל הסכמת הרופא באמרו על סם המות שהוא סם חיים נסבול פה זה ונסתפק בתירוץ שבאמת אינו מספיק ונאמר שאין תגבורות הטומאה והקליפה מכל נגיעה ואכילה וביאה וכל מעשה נתעב רק מצד שהוא רע ונמאס בעיני ה' וכי יאמר ה' שיהיה ביד ב"ד לנהוג בו כרצונם לא יזיק מאומה (וקצת הוכחה לסברא זו דא"כ רק דהמעשה לחוד גרמא בנזקין למה יתחייב כרת אוכל חלב ודם מזיד ולא שוגג) מ"מ צ"ע איך היה סדר המשנה של מרע"ה לישראל וכי לא אמר הלכות ברורות ופסוקות את המעשה אשר יעשון ובפ"ב דפסחים ל"ח ע"ב ברית הן הן הדברים שנאמרו למשה מסיני משמע דלא נאמר לו רק בירור ההלכה.
- 140 ואם לא אמר הקב"ה למרע"ה רק דעה האמיתית והנכונה והיא שלמד מרע"ה את בני ישראל בסדר המשנה רק שא"ל הקב"ה שאם יקבעו דורות הבאים ההלכה בהיפוכו גם זה טוב וישר בעינינו לא יתכן שפיר אלו ואלו דא"ח (ולקמן נדבר בזה) ועוד צ"ע הא תינתן במקומות שפסקו רז"ל כחכמים והם הרוב או כב"ה דהו רובא מש"כ בכללות שאמרו פלוני ופלוני הלכה כפלוני והלכה כפלוני מחבירו וכפלוני אפילו מחביריו וכי נאמר שאותו פלוני כוון לכל דברי ה' ואיזה סברא או ראייה לזה שהכח ביד חז"ל ליתן כלל כזה אף אם בידם להכריע בדין פרטי בין שנים החולקים.
- 145 רביעית מה יאמר בת"ש וי"א אלף ות"ש או ג' אלפים ק"ו וג"ש שנשתכחו בימי אבדו של מרע"ה ואיך נשכחו והרי הם מקובלים מסיני.
- 150 חמישית במ"ש שאין מחלוקת בשום פנים וכו'. ולעד"ן כי א"א בשום צד להימלט מלומר שיש שכחה הן בפ"י הכתובים הן במידות הנדרשי' הן בדברים שקראו חז"ל ה"ל"מ הן בשאר פרטי דינים בכל סדרי זמ"ן נק"ט: אף כי כלם ה"ל"מ (וכפי' רש"י פרשת תולדות תורתו תשבע"פ ה"ל"מ והכי מוכח בגמרא מס' סוטה פ"ב י"ו ע"א ורש"י ז"ל על פלוגתת' בפ"ה דגיטין אם רוב התורה בע"פ או בכתב שפ"י רש"י

- תשבע"פ שאין רמז ללמוד לה בתורה וע"כ צ"ל כן דאי ס"ד דכל הש"ס והנדרש ב"ג מידות קרי תשבע"פ וכן הפירושים והמדרשים איך יאמר מ"ד רובו בכתב אלא ע"כ שם פ"י רובו בכתב כל פ"י תשבע"כ ודרז"ל ע"י י"ג מידות אף כי בכל דוכתי זולת פלוגתא זו וגם שם במימראות דבתרה קרי כל דרז"ל זולת תנ"כ דברים שבע"פ נקוט מיהא דאיכא למ"ד רובה הל"מ שאין רמז בכתוב וע"כ ר"ל פרטי הדיני במ"ע ומל"ת עד"מ דיני שבת חגיגות ומעילות כדתנן ספ"ק דחגיגה וכן כמעט כל דיני ממונות וטריפות גיטין וקדושין נקוט מיהא דיש שכתה ופלוגתא בהל"מ) אף כי אמר היודע נסתרות ית' שסוף שיוולדו ספיקות ע"י שכתה והתרשלות ועון כי יפלא ממך וגו' לא תסור ואחרי רבים להטות ומצד זה שעלה במחשבתו ית' דעת החולקים נגד האמת וגם להם ראייה וסברא מן התורה והשכל לשם שמים כמ"ש בין שאמרו להדליק וכו' לכן שפיר אלו ואלו דא"ח הם ודוחק הוא לפרש כך ואין לנו עסק במדרשים שונים או חלוקי בזה כי במדרש חזית תיכף כשאמרו ישראל דבר אתה עמנו נולדה השכתה ויש מדרש [ע' מ"ע אופן ע"ד] שמהכאת הסלע נולדו המחלוקת ודרך המלך הוא הש"ס נלך כי בפרק אין דורשין שיוסי בן יועזר אומר שלא לסמוך ופי' רש"י שהיתה מחלוקת הראשונה בישראל ובפ"ב דתמורה ט"ו ע"ב מימות משה עד שמת יוסף בן יועזר היו למדים תורה כמרע"ה ומפרש שם אותן דגמירין משמע דאותן ג' אלפים שנשתכחו באבלו של משה לא היו מסכימים להחזירם מתוך פלפולם רק היו חלוקים. ונ"ל שמ"מ מפני שלא היו שני כיתות זו מול זו רק היו חלוקים בדעות ולמעשה תלכו /הלכו/ אחר הרוב לא היה נקרא מחלוקת עד זמן יוסי הנ"ל שהתחילו לחלוק מערכה מול מערכה אב"ד ונשיא יחד. ובזה מתורץ קושיית התוס' פרק אין דורשין משאול ודוד שנחלקו במקדש במלוה ופרוטה. ובפ"ק דשבת שהלל ושמאי נחלקו רק בג' דברים ובירושלמי בד' דברים ע' בתוס'. וגם פרק אין דורשין. יוסי בן יועזר אומר שלא לסמוך וכו' כתב רש"י וזו היתה מחלוקת הראשונה בישראל: והתוס' הביאו [פ' א"ד הנ"ל י"ו ע"א] ירושלמי וז"ל בראשונה לא היה מחלוקת אלא על הסמיכה בלבד ועמדו שמאי והלל ועשו ד' משרבו תלמידי שמאי והלל וכו' ותמהו התוס' דבפ"ק דשבת [ט"ו ע"א] חשיב רק ג' דברים שנחלקו. ולע"ד נראה ליישב מהא דמקשה שם הא איכא פלוגתא דש"א שלא לסמוך ומשני דלא חשבו מפני שלא נתחדש זה המחלוקת בימיהם יע"ש. וא"כ ל"ק מידי דמ"ש ועשו ד' ר"ל ע"כ הא דסמיכה. והתוס' הבינו דר"ל שהם חדשו ד' ומ"מ נ"ל דל"ק מידי גם זולת מ"ש דלא מצינו במשנה ובברייתא שנחלקו רק באותן תלת ובסמיכה שהיתה מחלוקת קדומה ולא חשיב לה בפ"ק דשבת ובירושלמי דחשיב ד' מפני דבאמת היה עוד מחלוקת חדשה ביניהם והוא אם מביאין עולות כלל ביו"ט ואע"פ דבמשנה לא נזכר רק ב"ש וב"ה מ"מ היה מחלוקת זה בשמאי והלל עצמן וזה מוכח מגמ' דפ"ב דביצה כי ת"ר מעשה בהלל הזקן שהביא עולתו וכו' א"ל מה טיבה של בהמה זו וכו' ע"ש אע"פ דסיים שם שבבא בן בוטא הכריז כל הרוצה לסמוך משום שהיה מפורסם שנחלקו בפעם אחת בהם ושניהם בענין הקרבה ביו"ט. והכי ס"ל שם במעשה שני שאמר תלמיד שמאי מה זו סמיכה ולא אמר מה זו עולה ובהא י"ל דסבר היה דנקיבה היא ואיך שיהיה עכ"פ מוכח דנחלקו גם בעולת ראייה [ועי"ל דהירושלמי חשב גם בוצר לגת דמקשה מיני גמ' דשבת ולא ס"ל להירושלמי תירוצו שאני התם דשתק ליה]. ואני תמה מאד דרך כלל מאחר שהיו לפנים כל ההלכות ברורות והיה הבה"מ קיים איך לא ידעו אם מביאין עולות ראייה ביו"ט או לא ואם סומכי' על שלמי חגיגה או לא והוא מילתא דשכיחא בכל רגל ואיך לא קבלו זה יוסי ויוסף נשיא ואב"ד את דיני הללו מרבים אנטיגנוס שהיה קבלתו משמעון הצדיק שהיה משירי אנשי כה"ג והלא עד תלמידי ב"ש וב"ה שמשו כל צרכם וע"ק שמאי והלל גופיהו ששמשו כל צרכם איך ומה זה שנולד ספק בד"ן נדה וחלה ופסול מקוה רק באלו י"ל דשכחו קבלתם דאין פרסום בטומאת נדה למפרע ושיעור חלה כי על הרוב לשון עסה גדולה וכ"ש פסול מקוה ואל תתמה שהרי בהבאת סכין בע"פ שחל בשבת אמר שמעתי ושכחתי בפ"ו דפסחים וצ"ל לפי זה שב"ש וב"ה לא נשכח מהם דבר רק בג' דברים שכחו שניהם או לא קבלו שניהם דאם אמר שמאי כך קבלתי משמעני' ואבטליון ודאי לא היה הלל חולק ששניהם היו רבותיו כדמוכח בגמ' דפסחים הנ"ל. וזה תמה גם מוכח שם ששכח הלל קבלתו ע"י שקנטרן בדברים ברום לב כענין לוי בן סיסני בירושלמי דיבמות הביאו בע"י. וכל זה אינו שוה לי ועל קהלא קדישא דבני בתירא והנשיא' ההם ג"כ צ"ע איך נשכח דבר הנעשה בשש"י ריבוא בפרהסיא בזמן קצר שבין הפסחים שחלו בשבת. והנה דעת הרז"ה שיש להתפלל תשע בכל תפילות ר"ה. ושאין לעשות בא"י ר"ה רק יום אחד. ונחלקו בפוסקים אם בטלו הפייסות ביוה"ד בעבודות היום ע' רז"ה ורמב"ן. ובמשנה מדות פ"ה מ"ד אראב"י שכחתי מה היתה משמשת. וע' בתוספת' פ"ז דאהלות ופ"ג דפרה שאמרו ריב"ז והלל מה שעשו ידי וראו עיני שכחתי ומ"מ אמר שם שאמרו זה לחדד התלמידים. גם מה זה היה לתלמידי שמאי והלל שנחלקו במקומות הנזכרים והם מתי מספר בטלים בששים בשאר דינים שנחלקו תנאי ואמוראי ואיך נשכח ולא ידעו דברים הנהוגים תמיד בכל שבת אם מוזגי' את הכוס ואח"כ נוטלין לידים או ההיפך ובדבר הנהוג בכל יום תמיד פעמים עד שבש"א בערב כל אדם יטו ויקראו וסדר הבדלה במ"ש וכן מה שנחלקו ר"ת ור"א הזקן אם מצוה קשירת הקשר של תפילין בכל יום ממש איך היתה כזאת שלא ראו קטנים מן הגדולים

- 205 ותלמידים מרבתיים איך נהגו. ולכאורה צ"ע עוד אם היה כל התורה מקובל בידם מה זה שארז"ל שאסף ות"ש ק"ו וג"ש נשתכחו בימי אבלו של משה והחזירן עתניאל בפלפול ומה זה הפלפול אם כל הדברים ברורי וכן הפליגו בגמ' בלימודים של מנשה אחאב וירבעם ודרשו עליהו איה שוקל איה סופר. וי"ל שהיו דורשי ההלכות מתוך פלפול גדול כמו ש"ס דידן ומתוך מידות שהתורה נדרשת. ובכה"ג טובא בש"ס ע"ד משל מ"ש על פרי עץ הדר ואימא פלפלין וכו' וגמרא זו הוא למשל בפי הרמב"ם בהקדמתו לפי משניות. ובמקום אחר השגנו על דבריו שם באריכות ובפרט במ"ש שפירושי הכתובים אין בהם מחלוקת בשום צד והבאתי תילי תילי ופולגת' דפי' בשכבך שהבאנו בסמוך לעד. וממ"ש אלו ואלו דברי אלהים חיים בפ"ק דעירובין וכלם אל אחד אמרם דפ"ד דחגיגה. וכתב הריטב"א שהקב"ה אמר למרע"ה מ"ט פנים טמא ומ"ט פני טהור וההלכה יהיה מסור לחכמי ישראל [הזכרתו בעמוד א' ע' במ"מ מח"ד ח"ב פי"ד וי"ח] מפני שביקש לישב איך אפשר לקיים שני הפכים בנושא אחד. ומ"מ א"א לחולשת שכלי לקבלו. דצריך לומר מפני שהקב"ה יודע עתידות אמר לכבוד בעלי פולגת' שני הדעות ובמקום שלא מצינו מחלוקת אף שהיה שייך מחלוקת לא אמר לו רק האמת לבד עד"מ שאמר לו מה פרי עץ הדר ולא א"ל שני פירושים אתרוג ורימון ופלפל ובשיעורו א"ל כאגוז וכביצה וא"ל שבתפילין ד' פרשיות אף שהיה אפשר לומר יותר כמ"ש התוס' ובסדר הפרשיות א"ל כדעת ר"ת ור"א הזקן. ולפי זה לא נאמר בשום מחלוקת שנשכח ה"ל"מ וכ"ש באין מחלוקת. ומה מאד זר לומר שלא אמר הקב"ה דעת האמתי ורצונו ית' הן בהלכה או בפי' הכתובים. ואיפכא מסתברא מפני חשש המחלוקת היה לו יתע' לברר הדברים ולהודיע רצונו. וע"כ תאמר שלא יספק ה"ל"מ לדורות מפני השכחה וכ"כ התוס' על דף/ ס במס' עירובין וז"ל וגם בה"ל"מ לא נתנו כדי שלא ישתכחו. וא"כ מנלן לבדות ולומר שהקב"ה אמר דעת הכוזב עם דעת האמתי דלמא לא אמר רק האמת ונשכח. והברור מה שסיים הריטב"א שמ"ש אלו ואלו דא"ח יש לו סוד וכבר האריך בשל"ה. ודבריו הראשונים הנ"ל א"א לישבם לפענ"ד. מש"כ פירוד הלבבות ושינוי דעות היה ממתן תורה ואילך ולכן נאמר כי יפלא וגו' בין דם לגו' והיינו שכתב הרמב"ם פ"ק דממרים כשהיה ב"ד הגדול קיים לא היתה מחלוקת בישראל וכו' ומ"מ אינו מדוקדק שהרי שמאי והלל כ"ש זוגות שקדמו שנחלקו' / שנחלקו/ בזמן הבית היו רק שלא היה הצורך לילך לב"ד הגדול בשביל דינים ההם ומשמאי והלל ואילך שלא שמשו כ"צ גם נתרבו גליות וצרות בציר דעתייהו נתרבו המחלוקות מפני השכחות וחלילה שישכחו כלם שנא' כי לא תשכח ורובם נשאר הקבלה כמו פרי הדר וכמו [ע' לקמן מ"ש בזה] בת איש כהן שנשארה הקבלה דמירי בבילתי פנויה ושכחו אם מיירי בארוסה או בנשואה וכי הנשאר בלי מחלוקות ודאי הוא ה"ל"מ רק שבלשון חז"ל לא נקרא ה"ל"מ רק דברים פרטי' בלתי רמוז בקראי כמ"ש הרמב"ם וזה נכון לכאורה ולא לבד ניתן רשות להטות אחר רבים בעת המחלוקת רק אפי' יהי' נגד האמת המסור ה"ל"מ כענין תנור של עכינאי שבלי ספק הבת קול יצא כה"ל"מ ומ"מ לא חשו לו שכך רצונו ית' ככתוב בתורתו אחרי רבים להטות ולו הונח שנמסר למרע"ה מסיני שיהיו ה' פרשיות בתפילין שבאמת אין הכרח מן התורה למספר ארבע ע' תוס' פ"ק סנהדרין ד' ע"ב ואף שתלוין בהם סתרי סתרים וסודי סודות אחר שהסכימו חז"ל שיהיו רק ד' זה הוא רצונו ית' וכפי רצונו ית' יתעוררו הסודות וגנוזי עליון ואין להאריך בזה. אף גם מה שפסקו הלכה כר"ע מחבירו וכתבי מחבירו וכפלוני בדינא וכל פסקי הלכות הכוללים היו מחבורות רבינא ורב אשי שידעו כל דברי הקדמונים והסכימו בזה והוא בכלל אחרי רבים להטות לא לבד מה שיאמרו הם רק על מה שישכחו לפסוק אחר אחרים : וא"ת א"כ איך נחלקו ב"ש וב"ה הללו אומרים הלכה כמותינו וכו' הא ב"ה רובא [ע' תוס' ב"מ נ"ט ע"ב ובספר מצרף לחכמה דכ"ב] י"ל משום שסבורים היו מפני דמחדדי טפי הם רוב בנין והכי ארז"ל למ"ד אחד שע"כ עשו ב"ש כדבריהם במס' יבמות פ"ק ולולי זה הייתי אומר דס"ל לב"ש אחר דלא נחלקו בישיבה אחת אין כאן מצוה אחרי רבים להטות שצריך שיהיו בועד אחד [וראיה מש"ע ח"מ ס"ס י"ג וע' משפטי שמואל סי' י"ג] ולכן הוצרכו לב"ק שהלכה כב"ה.
- 245 והרמב"ם כתב שמגונה מאד ושוא ותפל לומר שנולדו המחלוקת מצד השכחה והוא פגם בקבלה ובמקבלים רק פלוגת' בדבר מה תלוי באידך פלוגת' ומייתי למשל פלוגת' דנוטלין לידים ואח"כ מוזגין תלוי באם מותר לשמש בשמש ע"ה וודאי היה הוד והדר תפארת לתבע"פ אם היה השכל סובל והדעת מקבלו מה שא"א בשום צד ויאמר נא במה תלי פלוגתיהו אם מותר לשמש בשמש ע"ה וע"כ יאמר מסברא בעלמא כמו מחלוקת מברך על היום ואח"כ מברך על היין ובכה"ג ולא תלי בתלית מחלוקת במחלוקת אחר רק שמחלוקת בסברא לא נאמר בו ענין ה"ל"מ וא"כ יהיה רובא ורובא דרובא דתשבע"פ שלא מסיני. והתוס' [ע' במ"ש תחילת התשובה] בפ"ב דעירובין כ"א ע"ב כתבו על מ"ש שם בגמ' וא"ת אם יש בהם ממש מפני מה לא נכתבו וגם בה"ל"מ לא נתנו כדי שלא ישתכחו. ושם קאי על כל דברי סופרים הן מה שלמדו ודרשו מקראי הן זולתם הן בדברים השנויים במחלוקת הן זולתם לכן צ"ע מ"ש התוס' גם בה"ל"מ לא נתנו שהרי כל התורה נתנה בה"ל"מ ובאמת בירור ההלכות נשתכחו ומהם נולדו המחלוקות רק הנשארים בלי מחלוקת הם באמת ה"ל"מ רק דחז"ל לא קראו כן בשם רק
- 255

אותן שאין להם רמז מקראי. לדעת הרמב"ם. גם מ"ש בגמ' על זה ת"ל עשות ספרים אין קץ ע"י פי' רש"י דמשמע שר"ל שא"א לכתוב כלם וזה תימא היד ה' תקצור מלכתוב ספר דמות המיימוני שנכללו בו כל מצות ה' ופרטיהם ואף כי לא יפרטו כל התולדות ומאורעות מ"מ יש לדמות מילת' למילתא וכמו שעכ"פ מוכרחים אנו לעשות כן. וי"מ שר"ל כדי לזכותינו שאנחנו נחבר ספרים אין קץ וגם זה הבל כי לולי עת לעשות לה' היו דברים שבע"פ אסורים לכתוב ושאלתי ביאור תוס' הנ"ל לא"מ הגאון זצלה"ה וכמו שנדפס בספרי חוט השני ולא הרוה צמאונינו כלל ולא הניח דעתינו ממבוכתינו.